

<p>Szerkesztői iroda: A KIADÓHIVATALBAN, hová a lap szellemi részét illető közle- mények küldendők.</p> <p>Kiadó hivatal: WOKAL JÁNOS KÖNYVKERESKEDÉSE, hová a hirdetések s előfizetések bérmentesen küldendők.</p> <p>Kéziratok nem adtnak vissza.</p>	<h1 style="margin: 0;">KÖZÉRDEK.</h1> <h2 style="margin: 0;">Vegyes tartalmu heti lap.</h2>	<p>Megjelen minden vasár- napon egy nagy íven.</p> <p>ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK Helyben hához hordva, vagy vidékre postán küldve:</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="padding: 2px;">Egész évre</td> <td style="text-align: right; padding: 2px;">4 frt.</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">Fél "</td> <td style="text-align: right; padding: 2px;">2 "</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">Negyed "</td> <td style="text-align: right; padding: 2px;">1 "</td> </tr> </table> <p>HIRDETÉSEK DÍJA: 3 hasábos petit sorért, vagy ennek helyéért 5 kr. Bélyegdíj külön 30 kr. Nyiltér sora 15 kr.</p>	Egész évre	4 frt.	Fél "	2 "	Negyed "	1 "
Egész évre	4 frt.							
Fél "	2 "							
Negyed "	1 "							

Lapunk t. olvasóihoz.

Egy fél esztendő tünnt immár tova, mióta a „Közérdek” szerkesztésére vállalkoztunk. Egy fél esztendő fekszik mögöttünk, melyre, ha mint e lap szellemi munkásai visszatérintünk, önként merül fel előttünk a kérdés: vajjon egy fél esztendő munkásságunk nem veszett-e hiába? vajjon a célt elértük-e, vagy legalább közeledtünk-e feléje?

E kérdésekre feleletet adni maga az olvasó közönség legilletékesebb. Azonban mi sem térhetünk ki előlük. Avagy lehetséges volna-e az egyszer megkezdett pályán a kitűzött cél felé sikerrel haladnunk, ha nem tudjuk, hogy eddig helyes vagy nem helyes uton jártunk-e?

Nem csupán a kötelesség pontos és lelkiismeretes teljesítésének megnyugtató tudata az egyedüli jutalmunk. Munkálkodásunknak már is sikerét láthatjuk. — Legforróbb óhajításunk az vala, és legfőbb törekvésünk oda irányult, hogy Alsó-Fehérmege különböző részeiben s főleg azon pontjain, melyek multjoknál és jelenüknel fogva ugyszólván vezérszerepre vannak hivatva, felkeltsük az érdeklődést a közélet minden nevezetesebb mozzanata iránt, s ez által elélekítsük az utját egy egy-séges közszellemnek, mely társadalmi, közigazgatási és közigazgatási fejlődő életünket áthassa, meg-nem-erősítse, vezérelje. — Ha olvasóink eddigi rövid pályánkra visszatérintenek: e törekvést fel fogják találni mindenütt, és meg fognak arról is győződni, hogy e törekvésünk nem volt hiába való.

Minden egyes eddig megjelent szám hű tükre akart lenni megyei és társadalmi életünknek. Pártállást nem foglaltunk el soha. Nem pártoknak, hanem a közélet érdekeinek akartunk szolgálatot tenni.

És ezt tesszük ezután is.

Valamint eddig, úgy ezután is helyet adunk a ellenvéleménynek. Reámutatunk közéletünk egyes seibeire; ha kell még akkor is, midőn egyesek neheztelését vonjuk azért magunkra. De kimélettel tesszük és a nagy hangú zajtűtést kerüljük. A nemes célokra irányult törekvést, a lelkiismeretes

munkát, a haladást — bárhol találkozzunk velök — örömmel konstatáljuk; de egyeseknek diésítésétől — még ha oly derekak is — óvakodunk. A kötelességmúlást megőrjjük, a tévedésekre figyelmeztetünk; de az ok nélkül való gáncoskodásnak barátai nem leszünk.

Magas politikát nem űzünk, országos pártok felett nem bíráskodunk; de megyénk közigazgatási, közigazgatási, közoktatási és társadalmi életének folyását éber figyelemmel kíséjük, és azt, a mi ezeket fejlődésében emeli vagy gátolja, megbeszélés tárgyává tesszük, hogy ekként a haladást elősegítsük.

Haladunk a megkezdett irányban s hogy célunkat elérjük, olvasóink és dolgozó társaink támogatását, pártfogást kérjük a második félre is.

A „Közérdek” előfizetési díja: egész évre 4 frt, fél évre 2 frt, negyed évre 1 frt.

Az előfizetési pénzek — legegyszerűbben postautalvánnyal — Wokal János kiadóhoz küldendők.

Javítsunk elemi iskoláinkon.

Nagy-Enyed, 1883. június hó.

A magyar népoktatásügy örökre feledhetetlen emlékü megteremtője, néhai fennkölt szellemü Eötvös báró lelkeben erős meggyőződés vala, hogy nemzetünk emelésére, magyar államiságunk megszilárdítására legfontosabb tényező a népnek általános műveltsége. Jelszava vala: Jó iskolát a népnek, jó tanítókat az iskolának. Nagy lelkesedéssel, s az akkori szerencsés viszonyok között, bőkezűen állította fel az iskolákat mindenütt, hol az elfogadhatatlan, kicsinyes felekezeti aggályok miatt az ajánlat vissza lett utasítva. Hivatkozás történt a felekezetek által fenntartott elemi iskolákra. A kedvező alkalom eltűnt és ma városunkban a népoktatás ügye, hogy mily kezdetleges állapotban van, arról bő alkalmunk van az évi zárvizsgálatok alkalmával meggyőződést szerezni. Iskoláink most is

azok, melyek akkor voltak, nem is sülyedtek azóta, hanem berendezésük hiányos volta, a tanulók nagyszáma, a leglelkesebb tanító fáradozásait is eredménytelené teszi. A reformatusok elemi leány iskolájában, csaknem 100 különböző koru, kezdő és haladott tanuló nyer egy szűk teremben, összezúfolva oktatást, két tanító változtatott vezetésé alatt, kik közül az egyik képezdei tanuló növendék, kinek magának is még tanulni kell, hogy tanító lehessen.

És az eredmény? A körülményeknek megfelelő. A legjobb tehetség elvész a tömegben, s három négy évi tanulás után is alig bir annyi ismerettel, mennyivel egy rendszeres népiskola második osztályosának birni kell; megszokja a télen-séget, szórakozottá, figyelmetlenné válik, kinek lelki tevékenysége a kellő elfoglaltatást nem tudja feltalálni, elő áll a szellemi tunyaság, mely a további tanulásra képtelenné teszi. Az eredmény még kedvezőtlenebb a többi elemi iskolákban, hol az előbbi nehézségeket még fokozza azon körülmény, hogy a tanulók különböző anyanyelvűek, magyarok, németek és oláhok vegyesen.

Az értelmes szülő átlátja, felismeri a baj okát, sajnálkozik gyermeke ismeretének hiányos voltán, beismeri, hogy ily körülmények között a tanító fáradozása eredményes nem lehet, de az ügy érdekében valamit tenni vajmi kevés akar! Értzi a jó elemi iskola égető szükségességét, de annak létrehozása nem fekszik szívében. Pedig jól ismerjük városunk tevékeny előjáróságát, mely Enyed érdekeinek minden irányban eleget tenni kész; ismerjük a képviselő testület képességét, a szükségesnek ismertek megvalósítására, ha általános óhaja az a város lakóinak. Hangoztassuk fennen a népoktatás ügy javítását, és bizonyára, oly városban, hol sétatér, uszoda, kövezés, befásítás, oly meglepő gyorsasággal létesült, hol oly díszes város ház emelkedett, s honvéd laktanya pár év alatt kész lesz, ott a legégetőbb kérdés, a népoktatás szent ügye is méltányos megoldást fog nyerni. Valljuk be őszintén, hogy e téren hasonló városaink mellett messze hátul állunk. Nézzük: Torda, Deés, Sepsí-

TÁRCZA.

1848-49-beli visszaemlékezések.

— Egy volt honvédtől. —

A Vilmos-huszárok.

(Folytatás és vége)

Reggel a Dnyester előtt állottak, mely itt oly nagy és széles rendszeren, miut a Tisza Tokajnál, csak hogy a nagyobb esés miatt sebesebb, s mely ekkor rendkívül meg volt áradva, majdnem lehetlen volt azon átusztatni, minden valószínűség szerint a tulpartot csak tizedik ember érte volna el, — hogyan lehessen itt átjutni?

A huszárok a folyam mentén egy halom deszkát fedeztek fel, mely a vizen leszállítva a parton kirakva volt, mint a Vágon és Garamon szokás, két-két deszkát összekötözgettek s ezekből egy lélekvesztő átjárót rögtönöztek; de ezen több időt igénybe vevő munkát sok huszár nem várta be, hanem egy szerencsére a folyamba ugratott, két lovat a hullám levert s azok ott veszték, két szerencsétlen huszár, kiket társaik nagy nehezen kimentettek, tovább nem mehetett.

Még jóformán a tulpartra sem értek, már megjött 25—30 előfogaton az üldözésükre kirendelt Bianchi gyalogság, de a víz már köztük volt s a Bianchiak még gyalog sem merészkedtek a deszkákra átmenni, melyeken a huszárok lovastól együtt átkeltek, hanem miután az elől érkezők fegyvereiket a huszárokra kilőtték, visszazekerkeztek s a gyalog maradt két huszárt diadallal magukkal vitték.

Midőn a csapat Tlumácshoz közeledett, már halatlazott a községből a félrevert harangok zaja; más ember a falunk kitért volna, nem úgy Zsurmay és a huszárok, mert maguk és lovaik is kiéhezve, elfáradva voltak, a falu közepén felállottak s mialatt Zsurmay a rusz-nyák pópát maga elébe vitette s ezt öven mogyorószárral megajándékozta, melyet ha életben van, maig sem felejtett, — a huszárok felváltva étettek s maguk is ettek, mig azoknak fele lován ült, karabélyát kézben s kivont kardját karszíján tartotta.

Innen az előttük levő hegyeknek és erdőknek vág-
tak s a tulsó völgybe csak Nadvornán alul jutottak, a mi
utra indulásuk második éjjelén történt.

Itt midőn a Bisetria vizen vert hidon átvágtattak, egy csapat cs. katona a Hartmann gyalogságtól utjokat állta és puskagolyókkal fogadta, de kiket a huszárok pár percz alatt legázoltak s utjokat folytatták, egy ló elhullott, több huszár megsebesült, mit ezek fel sem vettek, hanem gyalog maradt bajtársukat fájalták, kit hátrahagyni voltak kénytelenek.

48 órai folytonos lovaglás után, kétszeri rövid étetés és pihentetés mellett elérték a határszélt, de ezzel a veszélynek reájuk nézve még vége nem volt, mert a starosták és mandatárok által felköltött rusznyák nép ezerei császári katonasággal vegyesen őket még a Kárpátokon innen is üldözték, három század Hartmann gyalog katona s több ezer felkelő rusznyák majdnem Husztig nyomukban volt, s a kiéhezett, kifáradt és sebesült lovak alig mehettek, — Mihályi kormánybiztos a beütők ellen fél Máramarost felköltötte s ellenük több száz fegyveres nemzetört állított, kik azokat a határon visszazoritották.

Midőn a huszárok a határszélhez közeledtek, már lassan haladhattak, mert több huszárnak lova a járattlan göröngyös utakon megsántult, több golyó által megsebezve alig mehetett, s feltették magukban, ily közel a határhoz több egy bajtársukat is hátra nem hagyni; — mialatt a hátvédül kirendelt huszárok a nyomukban levő Hartmannokkal folytonosan golyókat váltottak, csak csendesen haladtak.

S mikor ezen magyar huszárok, kiknek egyrésze tót és nem egy német eredetű volt, kiknél a haza iránti szeretet csak gyermekkori elmosódott visszaemlékezésből állhatott, s kik a házi tűzhely és családi boldogság iránt még fogalommal sem birhattak, — a magyar hazának ezen elzúllott, elvadult fia a határt elérték, nem törődve azzal, hogy a hátukban jövő gyalogság golyói által életük fenyegetve van, lovaikról leugráltak, csákóikat leemelték s a haza szent földjére leborulva azt ajkaikkal érintették.

S a zsoldos katonaság bizonyos előtte ismeretlen elfogultság érzelmé által meghatva, a jelenet alatt csak nézett és figyelt, de egyet sem lött.

Ezen jelenetet Girsich jelenleg Kolozsvárt lakó főerdős, mint akkor Máramaros megyében volt királyi erdős és nemzetört tiszt végig nézte; ki kételkedik, forduljon hozzá.

Midőn ezen hazájukért és nemzetükért lelkesülő huszárok Husztig s innen Kapnik-Bányáig elvergődtek, többen megsebesülve voltak s legalább is negyven lónak nemesak patkója lehullott, hanem patája az elevenig feltört, ezeknek majdnem hat hétig pihenni

kellett, mig sebeikből felgyógyultak s lovaikat helyre-állíthatták, a használhatókat Zsurmayval együtt, kit a magyar kormány századosi rangra emelt, Mihályi kormánybiztos katona Miklós táborába indította.

Az erdőknel hátra maradt Vilmos huszárok még több szokási kísérletet tettek, egy versen 54-nek, más ízben 14-nek sikerült a kárpátokon átvergődni, de a többiek nagy része elfogatott, sokan utközben elveszték s 170 közülük szokási kísérletükért büntetésül Olaszországba vittetett s ott a gyalogsághoz soroztatott.

Ha a Vilmos huszárok bravourjait, melyeket Erdélyben elkövettek, esetenként felsorolnám, az egy hosszú kötetet foglalna magában; csak annyit jegyezzek meg, hogy ezek közül mind meg annyi hős volt, együtt egyetlen kar, mely egyszerre sujtott; mindazonáltal ismertetésükre pár példával szolgálok.

Midőn 1849. márczius 2-án Herkalovics őrnagy az első csapatát Kis-Kapuson a császáriak zöme által megtámadtatván, a kapott rendelkezés képest a magyar főserreg Medgyes előtti állásig visszavonult, s ezen visszavonulást egy Vilmos huszár század Rácz Bódi százados alatt a legnagyobb egykedvűséggel fedezte, ezen huszár századot, tisztességes távolban egy schwauxlegers század követte, mely a császáriak által a végett küldetett ki, hogy az előcsapat mozdulatait megfigyelje s a magyar főserregnek Medgyesnél való állását kikémlelje, Rácz Bódinak és huszárajnak teljességgel nem tetszett, hogy az utánnuk jövő schwauxlegersnek hátuk közepét nézzék, nem egyszer visszafordultak, de a könnyű lovasok rögtön megálltak, s ha a huszárok visszafelé néhány lépést tettek, azok két annyit hátráltak, nem volt mód őket megközelíteni.

Ezen manőver ismétlődött, a mi a huszárokra elviselhetlenségig boszantó lett, melyen valahogy segíteni kellett.

Rácz Bódi az utánna lovagló Panyi káplárnak pár szót mondott, mire ez magához intvén két huszárt, ezekkel a huszárok sorai által a császári lovasság tekintete előtt fedve, a Küküllő partján levő mélyedésbe s a fűzák mellé lesbe állt, mialatt a huszárok utjokat folytatták.

Ezen három huszár volt Panyi káplár, Goldstein és Veszett Kis köztitézék.

Midőn a chawauxlegers, elül küldve öt embert, a lesben álló huszárokig előhaladtak, a három huszár mint a villám rajtuk ütött, volt nyulhajsza, mert a megrémült schwauxlegers minden fűzfa mellett, s minden gödörben huszárt láttak, s úgy neki iramodtak, hogy a hu-

Szent-György Kézdi-Vásárhely stb. iskoláit, hogy vannak azok berendezve, mily magyar színvonalon áll ott a népnevelés ügye! Ne ámsuk magunkat iskoláink számával, mert azok a népnevelés ügynek kevés szolgálatot tesznek, s ne feledjük, hogy a városi tankötelesek **hason fele** is'olába nem jár! Gondoljuk meg, hogy még a rendezettebb polgári iskola is csak látszólagos sikert mutathat fel. Két-tós feladatára, az elemi ismeretek kibővítésére és a polgári iskolában tanítandó tananyag feldolgozására megfeszített erővel is képtelen. Mi az oka? megismerhető az év elején tartatni szokott felvételi vizsgákon.

Szomorú képét városi népiskoláinknak nem állhat érdekünkben szépíteni; a népiskolai ügy rendezését nem szabad továbbra is közönnel jobb időkre halasztanunk. Az ügy elintézése sürgős, halasztást nem tűr! Tegyük jelszavunkká iskoláink javítását, berendezését, esetleg jó községi iskola létesítését. Mi módon? a lehetőség kitűnik, ha igazán akarjuk.

Itt van a hosszú szünet, mely után gyermekeinket ide vagy oda be kell adnunk, valamelyik iskolát fel kell keresnünk; gondoskodjunk, hogy már a jövő tanév elején az ügyön segítve legyen. Ha véglegesen a kérdést megoldani az idő rövidsége miatt nem lehet, intézkedjünk ideiglenesen, s segítünk magunkon a hogy lehet. Ne riadjunk vissza egy kis áldozattól, melyet e szent ügy-megkíván, mert jobban és hasznosabban pénzt nem helyezhetünk el, mint a mit gyermekeink helyes nevelésére fordítunk.

Néhány szó a Vizaknán felállítandó kir. járásbírói ügyéhez.

(Vége)

Hogy pedig a megadandó kir. járásbírói Vizakna és vidékben lévő községek érdekeinek megfelelően, könnyebbséget inkább, mint terhet hozzon a népre:

a) Elkerülhetetlenül szükséges, hogy az adandó kir. járásbírói ne a gyulafehérvári, hanem a nagyszabenyi kir. törvényszékhez tartozzék. Mivel a gyulafehérvári törvényszékhez való beosztás elvileg lehetetlennek látszik, a vizaknai járásbíróihoz tartozó községekre a nagy távolság által; de nem csak a községekre, hanem magának az államnak is több rendkívüli kiadásokat okozna, míg a szabenyi törvényszékhez beosztás kevesebb költséggel járna.

b) Szükséges, hogy a vizaknai járásbírói ság telexkönyvi hatósággal is ruháztassék fel. Mi ismét nagyban könnyítene a hozzá tartozó falvak lakóin.

c) Minthogy az 1883. XV. t.-cz. azt kívánja, hogy a szolgabírói járások és székhelyek a kir. járásbírói ságok székhelyeivel s területeivel egyezők legyenek, nemcsak

saját, hanem közérdekű és törvényszerű kívánság az is — mint fennebb is említettem — hogy a kisenyedi járási szolgabírói székhelye az igénytelen kis román faluról, Koneczáról Vizaknára tétessék. Így a két hatóság területi és székhelyi egyezése lehetőleg alkalmazható lesz. Aztán Vizaknáról az illető szolgabírói ság könnyebben eszközölheti 25—26 ezernyi főből álló járásában kihágásokat tárgyalni, adó, katonai és útmunkai ügyeket vezetni, a községi ügyeket felügyelni.

Bár, megyénk bizottságának a szolgabírói járásokra és szolgabírói székhelyekre vonatkozó határozatát a belügyminiszter úr ő excellenciája folyó évi május hó 28-án 31.004. sz. a. magas leiratával jóváhagyta, — de úgy hiszem, hogy azért a kisenyedi j. szolgabírói székhelyének Vizaknára való áttételében akadály nem lesz, mivel a minnek tiszta hitelében megerősített e becses lap 22-ik számában azon nyilatkozat is: „Koneczára vonatkozólag, azon esetben, ha Vizaknán járásbírói ság fog felállítani, újabb tárgyalás lesz tartandó.

d) A telexkönyvi hatósággal felruházott járásbírói ság felállítására és a kisenyedi járási szolgabírói székhelyének Vizaknára áttétele maga után vonná a kerületi orvos és egy állatorvosnak is Vizaknán lakását, a mit a vizaknaiak igen-igen szívósból üdvözlőnének!

Az említettek után, már azon kérdésre való felelet volna hátra: vajon a kellő lokálitások az illető hatóságok számára Vizaknán megvannak-e?

E tekintetben is kedvezőleg lehet nyilatkozni, mivel a történelmi emlékü Geréb-ház, mely 661 esztendőn keresztül Vizakna törvénykezési helye s királyi bírójának pedig lakháza volt, üresen áll. Ezt a járásbírói ság felállítása esetében a város utolsó örökös királybírája gr. Haller József ur ő méltóságától megvennie s átadhatná, hol a járásbírói ságnak elég terjedelmes helyisége lenne, — de lenne a felső emeletben a j. bírónak tisztességes lakása is. Itt van archivumnak külön hely, tömlőz kettő is s börtönőri helyiség sem hiányzik.

A szolgabírói hivatal részére át lehet alakítani a Dézsy-féle udvart. A mi a segéd-, kezelő- és szolgaszemélyzetet illeti, azok számára is lehet lakhelyiséget kapni.

Igy tehát a Vizaknán felállítandó járásbírói ság stbi ügye, Vizakna és a környékbeli községek ezen közohaja, mindenképen okadatolt!

Vizakna életében is új áera, új élet, előnyös és jótékony változás következnek be a járásbírói ság felállításával s a kisenyedi j. szolgabírói ság székhelyének áttételével. Nem hiányoznának ennek következtében a kellő tér s megfelelő eszközök, melyek előhaladási törekvéseinek segítségére lennének. — Minden irányban fejlődése, társadalmi élete, közigazgatási szervezete, szellemi és anyagi emelkedése nagyban előmozdítottának s lehetővé teszi a régi kis város virágzásának alapja, mely Nagy-Enyed, a nemzeti mártír város után, Alsó-Fehérmegyében valóban megérdemelne, hogy e nemzeti kegyben részesüljék!

Szentkatolnai Bakk Endre.

szárok minden igyekezetük mellett is három schwauxlegersnél többet le nem verhettek.

Panyi káplár midőn a három felfűzött lóval s a két megebesült schwauxlegerssel, — a harmadik Goldsteintől kapott egy vágást s az elég volt annak egy életre, — Rácz Bódinak beszámolt, hozzá tette: „Nem jól volt vitéz kapitány uram, igen sokan voltunk.“

Ki volt ezen Panyi? egy tót származású 15 évet szolgálásban töltött huszárkáplár, egy rettenetlen bátor-ságu ember.

Bem tábornok ezen tizedest még azon nap, miután egy későbbi huszár ataequeben magát kitüntette, a csatatéren hadnaggyá előléptette. Panyi káplár megköszönte szépen a gratiát, de nem instált belőle: „Nem megy, az vitéz generalis uram, nem tudok én irást.“

Bem Zsurmay által megmagyaráztatván a feleletet, a mentegetődzést méltányolta, s a nehézséget úgy oldotta meg, hogy Panyi megmarad káplárnak, de jövőre hadnaggyi fizetést kap.

Szében bevételénél 1849. márczius 11-én midőn a Vilmos huszárók az orosz ágyutelepre ataequiroztak s Herczegh őrnagyuk az ágyuk előtt hősileg elesett, Panyi újból kitüntette magát; s ezért avansirozott és főhadnaggyá lett.

Azaz Panyi ekkor is megmaradt káplárnak, de ezennel főhadnaggyi fizetést huzott.

Hasonló eset csak oly hadvezérrel mint Bem tábornok, s oly vitéz huszárral minő Panyi volt, történhetett.

Ezen naptól fogva jó dolga volt Panyinak s jó ezimboráinak, kulacsa soha ki nem ürült, még a Lila is borba áztatott kenyeret kapott.

Nem tudom most hogy van, de a régi huszár lovát, ha paripa volt, ifjú kori legjobb ezimborájáról: Janesi, Pista, Gyuri, névre keresztelte, ha kanca volt, első szeretőjéről Rózi, Lila, Juczi vagy éppen Muczinak nevezte, így tartotta fen régi emlékeit.

Röviden megemlékezem még Goldsteinről és Veszett Kisről, kik Panyi káplárnak a leirt megrohanásnál segítettek.

Goldstein, ezen német nevű, magyar huszár karjának ereje oly nagy volt, hogy — a Vilmos huszárók állítása szerint, — kardja, midőn azzal vágott, a törzökben soha meg nem állt, azon mindíg keresztül hatolt.

Veszett Kis volt egy tulajdonképen Kis János nevű tót eredetű huszár, kit fékezhetlen indulatosságáért a Vilmos huszárók Veszett Kisnek neveztek el, ez volt, ki az

azon napi lovassági ataeque előtt, dolmánya ujját felütve így fohászott: „E n u r a m I s t e n e m, ne segíts se nekik, sem nekünk, csak nézd és bámuld.“

Szegény Veszett Kis egy félórával később, midőn Zsurmay az osztályt, az ellenek egy oldal mozdulatával szemben felschwenkoltatta, egy ágyugolyó által leterített. Egy 12 fontos ágyugolyó hátba s épen hátán függő kulacsát érte, a kulacsból a bor szétfröcscent, de ő is derékban kettő szakasztott. Szegény Veszett Kis nem tudom mit restelhetett inkább, azt, hogy kulacsát ki nem ürítette, vagy azt, hogy ő — ki az ellenel mindvégig szembezállni törekedett, épen hátban lövett meg.

Felsorolnám még név szerint ezen vitéz huszárók hasonló vitézségű tisztí karát. A Vilmos huszárók Medgyesen a Maramarosban hátrahagyott bajtársak megjöttével s a szathmári önkéntes lovasságnak beolvastásával egy osztályt képeztek, ekkor Zsurmai volt őrnagyuk, Szontagh, Rácz Bódi, Maróthy János és Domahidy Ferencz első és másod századosok, Bukovics, Lehozki, Nagy István és László János fő, Fabinyi, Kis Ferdinánd, Nagy Dani és Zankó alhadnaggyok. Ezen huszáróknál később Vajna Sándor, jelenleg kolozsvári ügyvéd, szintén hadnaggy lett.

Meg kell még emlékeznem a páratlan vitézségű Lehozky főhadnaggy szomorú végéről, midőn Zsibón 1849. augusztus 24-én a tisztí kar Kazinczyval együtt a fegyverletételt elhatározta, Lehozky kiment az erdőbe, ott lovát szíven döfte, — ezen lovát, gazdája kedvencz társát is Lilának hívták, — azután elővonta még meglevő egyik pisztolyát s azzal magát is föbelőtte.

Ezen huszárók jellemzésül még megjegyzem, hogy ők vesélylyel nem gondoltak, félelem előttük ismeretlen valami volt, a Vilmos-huszár meghalt, de magát elüzetni nem engedte.

Szememmel láttam egy Vilmos-huszárt, neve Danesák volt s úgy tetszik tiszta-ujlaki eredetű, kit Arany őrnagy Bem tábornok mellé nyargonozni adott, ki 1849. április 18-án, midőn Bem Lugost elfoglalta, a város előtt egy fél század cs. dzsídást meglátva, oly lázas izgatottságba jött, hogy — nem gondolva számukkal — egyenesen nekik vágatott s midőn őket 50 lépésre megközelítette, tán azon gondolatában, hogy annyi ellen leaprításában igen kifárad, a számot apasztja s ezzel a nélkül, hogy vágatott lovát lassította volna, karabélyát előrántotta s azzal közéjük dördített, azután kirántva pisztolyait hasonló czéllal, mire 20 lépésre az arezvonban álló fél század elébe ért, a fél század Károly Uhlanus egyszerre rechtsummot csinált s ventre a terre elvágatott, a váro-

son végig ezen egyetlen egy száz huszár által kergetve; ez hihetetlennek látszik, de nem mese, azok közül, kik ezt velem együtt látták, jelenleg is életben vannak Tolnay Gábor, Deési Sándor, de az esetre emlékezni kell Czobel Pálnak, a szamosújvári fegyház jelenlegi igazgatójának, ki ekkor mint Würtenberg-huszár százados, századjával Lugoshely felé került. Bem után kevéssel Lugosra érkezett s a dolgot bizonyára meghallotta.

A Vilmos-huszár lovát rendkívül szerette s azt kiválóan ápolta, arra eset nem igen volt, hogy azt elhanyagolta volna. — Nem egyszer tanúja voltam, hogy a felügyeletet tartó tizedes, bármily késő éjjel történt megérkezés után, szakaszát meglátogatta, de lovat ápolás hiányában nem találta, a Vilmos-huszár miután lovat ellátta, gondolt magára.

Ilyefalván 1849. július 22-én, tudom, hogy egy Faluskaik nevű huszár hadnaggyának egy tele csáko zabot adott zabos zsákjából két ezüst huszasért s egy kis tajt pipáért, s ekkor lova nyakába borult, azt csokolgatta s sirva engesztelte, hogy nem a két huszasért rövidítette őt meg, hanem a pipaért, mert 8 nap előtt elvesztette pipáját s azóta nem dohányzott.

Azt elismerem, hogy ezen, többnyire két 12 éves capitulatiót kiszolgált huszárók rendkívül rakoncátlan s s nehezen fékezhető emberek voltak, de tisztíjük irányában, ha ezek a legnagyobb szigort nyers jóindulattal egyesíteni tudták s kivált ha élükön bátran az ellen sorába vágta, mint Zsurmay, Herczegh és Lehozky stb., — rajongásig menő ragaszkodást tanusítottak.

Marothy János nagy testi ereje által, minthogy két huszár egyszerre felemelni képes volt, inponalt nekik.

A Vilmos-huszárók vitézségét maga Bem megbámulta; annak tanuságul felhozom, hogy Temesvár alatt, midőn arról értesült, hogy tábori őrszemeinket rendszeren minden éjjel egy század dzsídás háborgatja, következő napi parancsában így rendelkezett: „Értesülvén, hogy éjjelenként egy század dzsídás előőrseimet nyugtalanítja, ezek elűzésére megfelelő erőt állítok s rendezem, hogy minden éjjel egy szakasz Vilmos-huszár portyázzon.“

A Rákóczy szabadságharc idejében egy fogoly kurucot két német katonával eseréltek ki, ezen két németet cserepárnak nevezték s azon időtől fogva minden gyalog német csapatnak, majdnem egy századon túl rajta maradt a csiripár nevezet.

Bem egy Vilmos-huszárt már négy dzsídásra becsült s számítása épen nem tulzott.

TANÜGY.

A nagyenyedi polgári fiu- és leányiskola s a finis-kola mellett fennálló előkészítő osztály 188³/₄-dik tanévi közvizsgálatai folyó évi június hó 25. és 26-án tartattak meg kir. tanfelügyelő Gáspár János és tiszt. dr. Bartók György urak vezetése alatt. A vizsgálatok folyamán külön tanszobákban közszemlére voltak kitéve a rajz- és kézimunkák. — A szorgalmas és jó tanulók között könyv- és pénztutalmak osztattak ki. Ezenkívül Nagler Adél 4-ik oszt. nyert egy aranyat a Kovrig Tivadarné-féle ösztöndíjból, mint a számból legjobb; a történelemben kitűnő tanulónak a Kovrig Tivadarné-féle 100 frt alapítvány évi kamatja adatott ki, és ez Richter Mari 4. oszt., Veress Emma és Pap Czeczilia 3. oszt. között osztott meg. — Továbbá Székely Mihály 3 tallért (tiszt. dr. Bartók György-féle ösztöndíj), Vas Sándor 1. oszt. 3 tallért (Munkácsy Zsigmond-féle ösztöndíj). Iskolaszéki elnök, ifj. Gáspár János ur a kitűnőbb rajzoló és szép kézimunkát dolgozók részére négy tallért tűzött ki, mely következők között megállapított sorrendben osztott ki: szép rajzaikért Pávai Anna és Nágler Adél 1—1 tallért; szép kézi munkáikért Pávai Anna és Nuridsány Kata 1—1 tallért nyertek. Egy műbarát egy szépen rajzolónak 2 tallért küldött be, mely Richter Anna és Richter Mari 4-ik osztályosok között osztott meg.

Az év folytán írószerekre fordított 22 frt, mely a szegényebb sorsu tanulók között időnként kiosztott. Tankönyvet kapott 35 tanuló 80 kr—5 frt 50 kr értékig. A segély-alapból év folytán szegény és jógyekezetű tanulók ruházatára fordított 66 frt 40 kr. Folyó évben a segélyalap növekedett a helyi kisegitő pénztár két évi adományából 50 frittal; továbbá az év folytán megtartott gyermekjövődelemből 121 frt 11 krral, összesen 171 forint 11 krral. — A kisegitő pénztárban van jelenleg elhelyezve 303 frt 76 kr. Az iskolai takarékpénztárnak tagja volt 37 tanuló, kik betettek összesen 23 frt 39 krt, mely összeg a helyi kisegitőben van elhelyezve a betevők részére gyümölcsözés végett. — A könyvtár szaporodott ajándékokból: vallás- és közokt. miniszter ur által: „Az emberi művelődés története“ 3 kötet, P. Szathmáry Károlytól — és több alkalommal több könyvkiadó küldött könyvet, rajzminta-füzeteket és dalgyjteményeket, különösen a Franklin-társulat, Tettyé Nándor és társa, Dobrowszky és Franke, Ferenczi Bernát és Lampel Róbert.

Az iskolai év bezáró-ünnepélye a nagyenyedi Bethlen-főiskolában.

A reformátusok templomában folyó hó 27-én d. u. 4 óratól kezdődőleg szép számú közönség jelenlétében folyt le a Bethlen-főiskola évzáró ünnepélye (dimissio). Az ünnepélyt az iskolai zenekar összszavó és lelkes működése nyitotta meg. — Most dr. Kovács Ödön, a főiskola rectora állott fel a zöld posztóval bevont szószebe,

hogy ifjuság nélkül, azon r beket gatasá multró lapotát szinbe ifjuság ség k ban u lai tör kötele legszi van az gyas a tak ki adatta a rect Alapo beszéd szemb is, ho zobb vünkb benne zetü k müköd kezett volt f dotta kapta 3 th. szerin hály f sem é tott 5 tett ta nárika frtra Boldiz frtot 2 között cséret 30 fr 10 fr Alber kány érkeze diessé után) (10 f elméi frt ju mond nyert. Tóth jutalm való j frtot. mat n lyosok lettek Ödön pezde és Cs mak jutalo kitün számu szetos A n első nek e ben a 500 a bet sikert rágyi nehán

hogy megtartsa az év lefolyásáról beszámoló beszédét. Az ifjuság ez évi magaviseletének képét minden leplezettség nélkül, őszinte nyíltsággal rajzolta a hallgatóság előtt; azon meggyőződéssel tevén azt, hogy jobb a ragályos sebeket erélyes föllépéssel eltávolítani, mintsem azok takargatásával az egész test épségét veszélyeztetni. A közel-multról felmutatott kép az ifjuság erkölcsi és tanulási állapotát nem nagyon kedvező, mondhatnók elszomorító színben tüntette fel. Nem azt teszi az, mintha az egész ifjuság lett volna megróvára érdemes, mert a nagytöbbség kötelességeinek kellő buzgósággal tett eleget; azonban nem csekély azoknak száma is, kik részint az iskolai törvényekkel meg nem egyező magaviseletük, részint kötelességeik meg gondolatlan elhanyagolása által a lehető legszigorubb ítélet kimondását vonták magukra. Innen van az, hogy a jutalmak is, melyek főiskolánkban sok kegyes alapítványt tevő folytán, máskor nagy számmal szoktak kiosztatni, most aránylag sokkal kisebb mennyiségben adtak ki. Jelen beteges állapot gyors megváltoztatására a rector ismert erélyessége biztos reményt nyújt a jövőre. Alapos megfigyelésről, gazdag tapasztalatokról tanuskodó beszédében igérte is, hogy jövőben az ifjuság hibáival szemben sokkal szigorubbban fog eljárni. Ugy hisszük mi is, hogy a kellő szigor alkalmazása mellett sokkal kedvezőbb állapotok fognak beállani. Mi, hogy így legyen, szívünkben kívánjuk; — s hogy így lesz, semmi kétségünk benne. — A minden ízében tanulságos és kitünő szerkezetű beszédet lelkes éljenzés követte, mire ismét a zenekar működése gyönyörködtette a közönséget.

Ezután az év elején kitűzött pályakérdésekre beérkezett pályaművek felől tette meg jelentését.

1. Egyházi beszéd írására II. Kor. 10 r. 3—4 vers volt föladva. Beérkezett 7 drb. s mindenik dícsérettel oldotta meg feladatát. A jutalom $\frac{3}{4}$ -ad részét 14 forintot kapta Zsigmond Károly 4 theologus, $\frac{1}{4}$ -át Vársárhelyi B. 3 th. 7 frt. A többiek dícsérettel lettek kitüntetve. Névszerint: Csekme Ferencz, Ferencz S. 3 th., Simon Mihály 2 th. és Kiss Sándor 1 th. Miklósi Gyula.

2. A bölcseztörténeti pályakérdésre egyetlen mű sem érkezett be.

3. A vallásbölcseztudomány (Isten személyisége) beadott 5 pályamű, mindenik elismerésre méltó tanulmányról tett tanúságot. A jutalom eredetileg 30 frt volt, de a tanárikar ez összeget a bölcseztörténeti pályadíjból 50 frtra egészítette ki, mely összegből 30 forintot Vársárhelyi Boldizsár és Csekme Ferencz 3. theologusok között, és 20 frtot Zsigmond Károly 4 theol. és Ferencz Samu 3 th. között osztott meg; Rákosi György 3 th. műve pedig dícsérettel lett kitüntetve.

4. A héberből szóbeli pályázatra állottak 5-ön. A 30 frt jutalom a bölcseztörténeti pályadíjból megmaradt 10 frttal 40 frtra egészítették ki. 12 frtot kapott Kiss Albert, 7—7 frtot Nagy Mihály, Józsa Zsigmond, Csákány János és Kiss Sándor.

6. A földtani pályakérdésre (A víz szerepe) egy mű érkezett be. Írója Hegedűs Kálmán a 30 frt jutalomra dícsérettel volt érdemes.

6. Latin irodalomból (Catilina jellemrajza Salustius után) a jutalom $\frac{3}{4}$ -át (20 frt) Zajzon Lajos 2. th. $\frac{1}{4}$ át (10 frt) Nagy Elek 3 th. nyerték el.

7. Menniség-tani pályakérdés (A kamatos kamat elmélete és gyakorlati haszna) Csomór István 2. b. a 30 frt jutalomra méltóan oldotta meg.

8. A jogtörténelmire (23 frt) nem érkezett pályamű.

A 4-ik és II-ik éves theologusok közül Nagy Zsigmond és Zajzon Lajos, mint első eminensek 14—14 frtot nyert. A bölcseztudományok közül Garda Samu, Hegedűs Kálmán, Tóth Lajos mint legkitünőbbek 25—25 frttal lettek megjutalmazva. Az 5-ik gymn. osztályban a görög nyelvben való jártasságért pályázat utján Garda Kálmán kapott 6 frtot. Dícsérettel nyert Szabó Lajos. Rajzból 8—8 frt jutalmat nyertek Szász Béla, Lőrincz János 6-ik gymn. osztályosok; mint legügyesebb tornászok 8—8 frttal ismét ők lettek kitüntetve. Szépirásért Budai János 16 frtot, Toezaer Ödön 13 frtot, Zalányi Géza 8 frtot nyertek. A tanítóképzőben mint legkitünőbbek: Szabó Lajos, Bartha László és Csiki Béla 5—5 frttal lettek megjutalmazva. E jutalmak kiadása után sok szép bár nem nagy számú könyvjutalom lett kiosztva az elemi és gymnasiális osztályosok kitünőbbjei között; minek végeztével a jelen volt nagy számú közönség az iskolai zenekar lelkes indulója mellett szétszórt.

A nagyenyedi gyümölcsészeti egyesület közgyűlése.

(Vége)

Áttérve az egyesület kertészeti működésének vázolására, első alelnök Csató János alispán ur a megyeház kertjének egy részét egyesületünknek díjtalanul átengedvén, 1881-ben az erdélyi gazdasági egyesülettől beszerzett 600 alma, 500 körte és 300 cseresznye vadonczeszal kezdetett meg a betelepítés. Az őszi cseresznye szemzések azonban nem sikerültek.

1882. tavaszán a vinczellér-képezde igazgatója Mórffy István ur vezetése alatt az intézeti növendékek s néhány buzgó egyleti tag által oltások végeztek, melyek

közül az októberi számbavétel alkalmával sikerült nemesítés volt 100 drb Batul és összesen 50 drb Danezigi-bordás, Drap d'or, Quetier, Angol arany parmén, Apafi kalvill alma és 17 drb. cseresznye és meggy: Disznódi, Montuorency és Winkler-fekete fajokból. Egyleti vadoncz volt ugyan ekkor 650 drb. melyhez Zámrol 2600 drb. alma és körte vadoncz vásároltatott.

Az 1881-beli őszi magvetés részben a következő, részben a 3-ik év tavaszán kelt ki, szép sikerrel.

A lefolyt két évben az egyesület kertészeti működése a kezdet nehézségeiben talált akadályokra, a jelen évtől kezdve azonban élettéljes fejlődésnek indult.

Az egyesület alakulásától fogva szaklapokul járta az „Erdélyi Gazdát,” a „gyümölcsészeti és konyhakertészeti füzeteket,” a „Landwirthschaftliche Blätter-t,” a két utóbbinak előbbi évfolyamait is megszerezvén. Továbbá megvásárolta Berecki Máté Gyümölcsészeti Vázlatait 2 kötetben és Villási Pál Gyümölcsészeti tanát. Ingven küldi a földmívelési miniszterium a „Közgazdasági Értesítő” cz. hetilapot és az országban létező gazdasági egyesületek működéséről szóló évi jelentést. Előfizetünk a „Közérdekre” is, mely az egyesület életműködéseit szíves figyelemmel kíséri.

A tartott gyűlések száma 1881-ben 1 alakuló, egy rendes köz- és 4 választmányi ülés. 1882-ben 15 izlés és 3 választmányi ülés.

Az egyesületnek 1881. végén 5 alapító és 74 rendes tagja volt, 1882-ben halál által vesztették Sándor Elek és Jakabffy Antal tagtársakat, rendes tagokul azonban 4-en vétetvén fel, a tagok száma 81-re emelkedet. Sajnos hogy az alapító tagok nem szaporodtak, holott az egyesület zsenge állapotában az anyagi gyámolítást nagyon is igényelné, az eddigi alapító tagok: id Zeyk Károly, özv. br. Kemény Istvánné, ifj. Gáspár János, Zeyk Gábor 20—20 és dr. Dárday Sándor 50 frttal.

4. A választmány alapszabályszerű megújítása következtében 1882-re kisorsoltattak: ifj. Gáspár János, Grohman Károly, Vajna István, Vajna Károly, kiket az 1883. és 1884-ik évekre újra megválasztottak. Továbbá 1883-ra kisorsoltattak: Szász József, Török Bertalan, Varró Gergely, Zeyk Dániel, kik 1883. 1884. 1885-re újra megválasztottak. A kisorsolatlan választmányi tagok 1884-ben kerülnek választás alá, ugymint: Kovács Gyula, Lőcsy Lajos, Mórffy István, Sebesi Ádám. Végül póttagokká választottak: dr. Bartók György, dr. Nagy Albert ezredorvos, Munkácsi József, Szilágyi Gyula, Supka Béla, Váro Ferencz.

5. Dr. Winkler Albert a választmány megbízásából fél év óta viselt titkári állásáról leköszönvén, újra megválasztott. Minthogy a közgyűlés óráiban, a Bethlen-főtanoda önképző körének záróünnepélye is tartatott, az egyesület tagok jelentékeny része a közgyűlésben jelen nem lehetett, ezért ismertettük a közgyűlés lefolyását — mely az elnököt életre osztott el — terjedelmes kivonatban.

6. Tekintve, hogy az idei nemesítések által, mint hogy 11 hosszú sor Batul, 7 sor Ponyik és 3 sor Piros Gyógyi alma, továbbá 1—1 hosszú sor Nyári pergamen, Őszi Pergamen, Pendár, Sándor ezár, Ferdinand trónörökös, Bezi May, és gr. Zichy Ottó körte faj nemesített — és a harmincz ezerre menő magról kelt vadoncz által, melyek kiültetése jövő évben elodáztatlan, az egyesület jelenlegi kert helyisége máris megvan telve, úgy hogy a körte és alma törpealany gyökereztetők is a Vinczellér-Képezde kertjébe szorultak: a közgyűlés megbizta a választmányt a jövő 1884-dik évben multhatatlanul berendezendő egyesületi falkola felállítására kiszemelt öt holdas helyiség kibérlésére a várostól, a mindkét fél közgyűlései által már elfogadott feltételek mellett, negyven év tartamára, megbizta továbbá, hogy a kertelés és szellérház ezer ötszáz forintnyi költség összegét alkalmas módon még ez év folytán összegyűjtse.

LEVELEZÉS.

Gyula-Fehérvár, június hó.

E hó 20-án a szász-sebesi ev. luth. kerülethez tartozó lelkészek s egyházi gondnokok szép ünnepélyt rendeztek a Gusztáv Adolf-egyesület megünneplésére. Reggeli 10 órakor a lutheranus templomban isteni tisztelet tartatott számos hatóságok képviselői jelenlétében, mely alkalommal Metz lelkész hosszabb beszédben esetelte az egyesület jótékonyosságait. A beszéd végeztével ezen kerülethez tartozó szegényebb eklésiák között 140 frt kiosztása lett megállapítva.

Ez alkalommal ünnepelte a gyulafehérvári lutheránus női egyesület 40 éves évfordulóját. Az egyesület által a „Naphoz” ezimzet vendéglőben 150 terítékű ebéd rendeztetett katonai zenekar mellett, mely lakomán csak is a városi hatóság volt képviselve az egyesület tagokon kívül.

A pohárköszöntések hosszú sorát, péterfalvi lelkész, mint helyettes elnök nyitotta meg. Ő Felsőre üritvén poharát, utána Novák Ferencz polgármester üdvözölte a vendégeket, s örömmel adott kifejezést annak, hogy a fehérvári lutheránus női egyesület 40 éves évfordulóján első sorban ő üdvözölheti az egyesület tagjait, mit annál nagyobb örömmel tesz, mert a helybeli lutheránus hitközség lelkésze és tanítója a női egyesület áldozatkészségéből s az ál-

tala szerzett fillérekből tartatik fenn, és hazafias szellemben vezet a hitközség működéseit: kívánja, hogy ezen egyesület magyar hazafias szellemben városunkban örök időn át virágozzék.

A szász-sebesi polgármester szintén magyar nyelven Novák Ferenczért, Konecz Gyula kellemes élezes modorban Metz lelkészért, Róth Keresztély Jeney Istvánért üritett poharat s még számos pohárköszöntések után, délutáni 5 órakor jó hangulatban az ebéd véget ért.

Esti 8 órakor a szász-sebesi dalárda válogatott darabokkal mulattatta a nagyszámu közönséget; a mintegy 10 óra tájt megkezdődött a táncmulatság s tartott egész reggelig.

Magyar-Igen, 1883. jun. 24-én.

Nem valami világrendítő eseményről akarom tudatnibecsés lapja mélyen tisztelt olvasóit, hanem csak is egy egyszerű iskolai közvizsgáról, mely a mai napon folyt le a helybeli ev. ref. templomban nagy közönség jelenlétében.

A helybeli ev. ref. iskola növendékei ma vizsgáltak s mondhatni eredményesen.

Élvezet volt hallgatni azon értelmes feleleteket, melyekkel a haza ezen kis polgárai a hallgató közönséget gyönyörködtették.

Nem tudjuk, hogy a kis növendékek szorgalmát, vagy a tanító Kiss Elek ur ügybuzgalmát méltányoljuk-e inkább, ki tanítványával oly szép eredményt volt képes felmutatni. Kívánjuk, hogy ezen nem végig rózsákkal hintett pályán mindig ily szép eredményt legyen képes felmutatni.

Meglehet, hogy többek szemében igénytelen állás a néptanítói állás; különösen azok előtt, kik a népnevelés magas szeszűzét nem értik, de ez egy lelkes tanítót pályájától el ne rettentessen, hanem kitartó szorgalommal haladjon azon, s leljen jutalmat azon öntudatban, hogy a haza java előmozdításának bizonyára egyik igen fontos tényezője.

Az élet nagy szinpadján nemcsak azt nézzük, ki minő szerepet játszik, hanem azt is, ki hogyan játszdja le szerepét.

Kiss Elek tanító urról, pedig elmondhatjuk, hogy a mult iskolai tanévben sikerrel oldotta meg szerepét.

A hallgatóság között ott láttunk több tanügyi barátot, névszerint t. Nagy Károly lelkész urat, ki mint iskolaszéki elnök a vizsgát szokott tapintatossággal vezette, továbbá szolgabíró Köblös Miklós urat, t. Veress Sándor ev. ref. lelkész urat, Balog József urat Czelnáról, Vadadi Gergely urat Sárdról, Borsos Károly, Konecz Albert és Török József urakat s másokat, kik a vizsga menetét dícséretre méltó érdeklődéssel kísérték.

Megemlítem még, hogy községünkben Nyéki János szinigazgató társulata működik s mondhatjuk, hogy sok élvezetes estéket szerez nekünk.

Lukácsffy Viktor.

VEGYES HIREK.

— Széchenyi gróf miniszter f. hó június 29-én érkezett Kolozsvárra. M.-Vársárhelyről, illetőleg Görgényből, hol a kincstári uradalmat tekinté meg. Utközben Kolozs mellett megtekintette az állami gulyát, Kolozsvárt 30-án pedig a gazdasági tanintézetet és az erdélyrészi háziipar egyesület női ipariskoláját, mely utóbbi is sokat köszön a miniszter nagybecsű gondoskodásának. Ugyanaz nap tiszteletet a miniszternél az erd. gazdasági egyesület is Józsika Samu báró elnökele alatt.

— Kinevezések. Ő Felsője a gyulafehérvári kir. törvényszékhez bíróné Szentkirályi Lajos dévai alügyészt, ugyanoda a kir. járásbírószághoz albiróné Ineze Gerő besztercei törvényszéki jegyzőt nevezte ki. — Főispán ő méltags Benedek Gábor és Imreh Károly jezzett jogászokat m. közigazgatási gyakornokká nevezte ki. — Beke Antal gyulafehérvári székesegyházi kánonok, kitünő tudós és jeles egyh. férfiu a közügyek terén tett szolgálataiért a III. osztályu vaskorona-renddel lett kitüntetve.

— Köszönetnyilvánítás. A Bethlen-főtanoda igazgatósága kedves kötelességének tartja, a nyilvánosság előtt is hálás köszönetet nyilvánítani azon kegyes, jótévő családoknak, melyek a lejárt tanévben a 12 rendes tanárral együtt sorrend szerint naponta 16 szegény sorsu tanulót láttak el ebéddel, u. m.: id. Zeyk Károly, Csató János, br. Splényi Henrik, Wokál János, dr. Magyar Károly, Müller Mihály, Kovács Gyula, Kovács József (minden sorban kétszer), Vincze Dániel, Nagy F. Károly, dr. Nagy Albert, Szilágyi Farkas, dr. Bartók György, ifj. Kiss Károly, Kovács Sándor, Fodor Miklós, Szász József, Váro Gergely, Vágó Ferencz, Sebesi Ádám, O. Veres Gábor, Dezső Zsigmond, Medgyes Balint, Póka Kálmán, Finna István, dr. Boecz József, Folyovich Sándor, Winkler János, Czirner József, Szalánczi Lőrincz, Gáspár János, Török Bertalan uraknak és t. családjaiknak, továbbá özv. dr. Donogány Jakabné és özv. Lengyel Károlyné urasszonyoknak. Nagy-Enyeden, 1883. június 27-én.

— A nagyenyedi román. kath. elemi fitanodában f. hó 26. és 27-én, a leánytanodában pedig 29-én tartatott meg az év. zárvizsgálat, mely alkalommal a fitanoda

jobb tanulónak tekintetes Kerekes Mihály ügyvéd ur s egyházi gondnok három o. é. frtot, a kisebbeknek egy forintot ajándékozott; a leánytanodában pedig tek. Török Bertalan megyei főjegyző és egyházi főgondnok ur volt szives két o. é. forint és nyolcz darab könyvet a leánykák közt kiosztani. Mely nemes adakozásért a jutalmazottak nevében köszönetet mond Supka Béla.

Birtokvásár. Általános közhajtnak tett eleget a városi tanács és képviselő testület, midőn Horváth Ferenc városunkból elköltözött érdemes polgártársunknak eladóvá tett nagyenyedi és o.-apahidai birtokát Nagy-Enyed város közönsége részére megvásárolta. E birtok megszerzése által jelentékenyen helyre lett hozva azon érzékeny seb, mely a városi fekvőknek a tagosítás alkalmával elforgácsolása által azok értéke és gazdaságijhasználatosságán ütött. Nevezetesen az enyedi határon a Végherzsa és Gerepen alatt a városnak eddig a legszabálytalanabb fgkvéssel jutott 47 hold terület e birtok által egy 125 holdnyi igen szép taggá alakult, s az apahidai földeknek kieserélés vagy tagosítás útján a Maroson innen áttétele által a város Apahida előtti tagja, mely most az apahidai határ beszögélése által derékon csaknem kettő szakítottatik, igen előnyösen lesz kiegészíthető. Az egész birtoknak, mely Nagy-Enyeden 76 hold tagosított szántó és kaszáló 3 hold belsőség és 1/4 hold szőlő, O.-Apahidán 60 hold szántó és kaszáló 2 hold belsőség 3 szőlő 12 hold legelő és 101 hold erdőből áll, vételára 22,000 forint volt.

A közéleti tanár-egylet tagjai a Kolozsvárt tartandó közgyűlés után július hó 8-án külön vonaton érkeznek M.-Ujvárra, hol fényesen lesznek fogadva. A bányák stb. megtekintése után a ligetben közeledik lesz. Nem mulaszthatjuk kiemelni azon fontos és mintaszerű haladást, melyet M.-Ujvár Juchó bányatanácsos és kitünő tisztikara buzgóssága folytán évről-évre felmutat. A folyó évben is, az új építkezéseken kívül, a községben egészen új szép park lett teremtve, az utcák fákkal beültetve, a fürdők csinosítva stb.

A tiszta-eszlári bünper tárgyalása június 28-ig folyt. Ezután 3 napi szünet lesz. Legérdekesebb volt Reesky András esendbiztos kihallgatása, ki állítólag erőszakkal vette ki Móríczt vallemásait; továbbá Péczeli Kálmán irnoké, ki Reeskihez vitte Móríczt, nyiregyházi útjában, s közreműködött a vallatásnál. Azonban hiába volt a védők s a felhozott tanúk támadása, Reesky keményen megállotta helyét, még Báraza Dani debreezeni esendbiztosnál szemben is, ki önkéntesen ajánlkozott az ügy kiderítésére. Móríczt Reeskyre kedvezőleg vallván, a tárgyalás csak Péczelire nézve lett szomorú, miután kitűnt, hogy 15 évre volt elítélve gyilkosságért. — Legbizalmasabb volt Móríczt újbol kihallgatása. Az elnök kérdésére határozottan kijelenté, hogy hazugság az, mintha őt Reesky nálaki bántotta volna. Anyjának szemébe mondja, hogy ő figyelmeztette reá, hogy ne beszélje el azt a mit a templom csarnokában látott, fentartja minden állítását és kijelenti, hogy anyja ismerte Solymosi Esztert. Atyj a feláll és eléje menve kéri őt, ne döntse veszedelembé szüleit. Móríczt apjának szemébe mondotta, hogy az ő jelenlétébe parancsolta neki anyja, hogy ne szoljon Eszter megöléséről, ki mondja, hogy zsidó nem akar lenni, hanem reformatus, mire apja azt jegyezte meg: no akkor még nem jutsz a pokolra fiam. Jövő hétfőn a hullaszállítás szintén igen fontos ügye fog elővetetni, mint egy a dráma második felvonásául.

KÖZGAZDASÁG.

Visszaélések a biztosítási üzlet terén.

Lapunkban már említve volt, hogy a „Magyar Pénzügy“ az első magyar biztosítási és pénzügyi szaklap (Budapesten Mária-Valeria utca 3.) egy külön osztályt állított fel, melynek hivatása kizárólag az, hogy mindennemű biztosítási ügyben a közönségnek díjmentesen, illetve csak kész kiadásai felszámítása mellett, kimerítő felvilágosítást adjon. Azon helyzetben vagyunk, hogy immár kijelenthetjük, miszerint a hazai sajtó szives ajánlata és támogatása folytán, eddig is már több száz fél kereste fel a Magyar Pénzügy biztosítási osztályát peres és nem peres ügyben. A legtöbb fél keresete nemcsak hogy kedvezően lett elintézve a „Magyar Pénzügy“ biztosítási osztálya által, de a mi földolog: gyorsan.

Mert a Magyar Pénzügy, miután a fővárosban, a központon van, hol az országban működő biztosító társulatok igazgatóságai is székelnek, ezen körülménynél, valamint elismert befolyásánál fogva a leggyorsabb eljárásra van képesítve.

Ha okát keressük annak, hogy miért terjed hazánkban oly lassan a biztosítási intézmény és hogy miért és honnan ered az az ezerekre meg ezerekre menő per, mely tényleg biztosítási ügyek iránt, biztosító társulatok és felek közt folyamatosan van, — ezt sajnálatunkra a legtöbb esetben a biztosító társulatok önkényes eljárásában találjuk meg leginkább. A legtöbb biztosító társulat — tisztelet a kivételeknek — a biztosított felet ugyanis, kizárólag adózójának tekinti és egész politikájuk, úgy látszik, abban összpontosul, hogy nyuzzák a felet ott, a hol és a mikor lehet.

Érdekesnek tartjuk e tárgyra vonatkozólag egy Budapestben is vezérügynökséggel bíró és magát még mindig legrégebbi trieszti társulatnak nevező biztosító intézet jogtanácsosától írt levél-részletet közölni:

„Általánosságban nem lehet tagadni, miszerint oly tűzbiztosítási perekben, melyekben a tőke alig tesz egy pár forintot, a költség, bármily csekély legyen is, mégis aránytalanul tűnik fel. Hogy számokkal beszéljek, a bíróság minden keresetért 2 frt 90 krt, minden tárgyalá-

sért 2 frt 60 krt, minden végrehajtási kérvényért 3 frt 70 krt, összesen tehát minimum 9 frt 20 krt állapít meg.“

A tőke 3—4 frt és a perköltség 9 frt 20 kr. Nem vérlázító ez? És ez a tenger költség épen a lakosság azon részét sújtja, melynél legkivánatosabb volna, ha biztosítva lenne csekély vagyona — a paraszt- és kisbirtokos osztályt. És feltételezhető-e, hogy ily ember, a ki pár heti késedelmezése miatt zaklatásoknak van kitéve és 3—4 frtért 12—13 frtot kénytelenítettik fizetni — ismét biztosítani fogja vagyonkáját? — Ilyenekből lesznek aztán, ha később tűzvész éri, a földöntutók.

Nem eléggé ajánlható a biztosító félnek, hogy a külföldi biztosító társulatok biztosítási feltételeit, mielőtt egyik vagy másiknál lekötne magát, szorgosan vizsgálja. Ezt a legtöbbben elmulasztják, pedig nem egy társulat feltételei közt talál olyan határozatokat, melyek közvetlenül a fél megrontására és kizsákmányolására irányulnak. — Egyik legfontosabb a jégbiztosítási ágánál, például, nem egy társulat köti ki magának a biztosítási szerződés hátán, hogy a kárfelvételt huzhatja kedve szerint. A jégkárosodott természetben, a biztosítási feltételek szerint a társaság irásbeli beleegyezése nélkül, legkisebb változást sem szabad tenni. Következésképen a termék learatása és kereszthe fektetése nincs megengedve. — Hány gazda bűnhődött már azért, mert ezen ominozus paragrafust nem ismervén — és hiába várván a kárbeeslőt — aratott ennek beérkezése előtt. Miután pedig ezt tette, igényeivel, az erre spekuláló társaság által, teljesen elutasított.

Vagy nem arra spekulál egy oly intézet, mely repce jégkárok felvételére június 10-éig még egyetlen kárbeeslőt sem küldött ki, bár károk százezreként hetek előtt lettek nála szabályszerűleg bejelentve.

Egy ezik keretében azonban lehetetlenség volna némely biztosító-társulatok bünlajstromát hiány nélkül felsorolni és taglálni. Fentartjuk tehát magunknak, e tárgyra

legközelebb ismét visszatérni. Valamint élni fogunk a joggal (mely tekintettel a közönség érdekeire, ezuttal kötelesség is), az illető társulatokat névszerint is bemutatni, hogy olvasóink tájékozva legyenek aziránt, kikre bizhatják vagyonukat.

Ez utóbbiak közül első sorban ajánlhatjuk, az első magyar általános biztosító társaságot.

(Folytatása következik)

FELELŐS SZERKESZTŐSÉG:

Dr. MAGYARI KÁROLY.
TÖRÖK BERTALAN. SZILÁGYI FARKAS.

KIADÓ-TULAJDONOS: WOKAL JÁNOS.

Sz. 1278—1883.

tkvi

Árverési hirdetmény.

A nagyenyedi kir. járásbíró, mint telekkönyvi hatóság részéről közlést tétetik, hogy ügyvéd Müller Mihály által képviselt Moldován Vasília végrehajtható 36 frt 35 kr tőke és ennek 1881. június 22-től járó 6% kamata 7 frt 60 kr eddigi 6 frt 50 kr jeleni és járuléki követelése kielégítése végett végrehajtást szenvedő Bágy Todorinak az alsó-gáldi 115. sz. tjkvben A+ 1. 4. 5. 7. 8. 13. 14. és 16. rendszám alatti fekvőségei 627 frt 50 krt megállított kikiáltási árban Alsó-Gáld közég előjárásági helyiségében 1883. évi július hó 9-én délelőtt 9 órakor tartandó nyilvános árverésen kikiáltási áron alól is eladhatók.

Venni szándékozók kötelesek a kikiáltási ár 10%-át készpénzben, vagy pedig az 1881. évi LX. t.-cz. 42. §. jeltett árfolyammal számított, óvadékképesnek nyilvánított értékpapirokban a kiküldött kezéhez letenni.

A vételért pedig vásárló a következő határidőben köteles a feltételekben megnevezett kir. adó-, mint letéti hivatalhoz lefizetni, és pedig az árverezés jogerőre jutása után 30 nap alatt.

Különb az árverezés megállapított feltételei alólirt telekkönyvi hatóságnál a hivatalos órák alatt, és Alsó-Gáld közég előjáráságiánál megtekinthetők.

A kir. járásbíró, mint telekkönyvi hatóságától.

Nagy-Enyeden, 1883. ápril 11-én.

Szentpáli,
kir. aljbíró.

739. számhoz.

1883.

Árlejtési hirdetmény.

Ns. Alsó Fehérmegye f. évi ápril 25-én tartott törvényhatósági közgyűlésében 55. jkvi. sz. a hozott határozata nyomán a törvényhatósági utakon a közmunka alap-terhére a következő építkezések engedélyezettek:

1-ör 5719—883. alp. sz. alatt a **m.-ujvári járásban** a m.-ujvár-szárazvám-m.-herepei és m.-csesztve-m.-ujvár-m.-csuesi utvonalonoknak a m.-ujvár-m.-csesztve- és nagy-laki határokbán fekvő szakaszain 3 fahid és 2 faateresz újbol építése . . . . . 1907 frt 99 kr.

2-ör 5916—883. alp. sz. alatt a **csombordi járásban** n.-enyed-ispánlaka-szárazvámi és m.-ujvár-szárazvám-m.-herepei utvonalonoknak az ispánlaka-m.-bagó-m.-lapád és szt-benedeki határokbán fekvő szakaszain 1 fahid és 5 faateresz újbol építése . . . . . 2006 frt 34 kr költség összeggel.

A felsorolt munkálatok foganatosításának biztosítása czéljából f. évi július hó 10-én délelőtt 10 órakor kezdődőleg az alsó-fehérmegyei kir. építészeti hivatal irodájában, a megye alispánjának elnöke mellett, **szó- és irásbeli** ajánlati versenytárgyalás tartatik.

A tervek, költségvetés és építési feltételek alólirt hivatalnál a rendes hivatalos órákban naponként megtekinthetők és ugyanott átvehetők a zárt ajánlati minták is.

Felhívtnak a vállalkozni szándékozók, miszerint a fenn kitett napon és órában a kikiáltási ár 5%-át tevő készpénz vagy ennek megfelelő óvadékképes értékpapirból álló bánatpénzjel elátva a kir. építészeti hivatal irodájában személyesen jelenjenek meg; vagy pedig jogérvényes, minden járásra külön kiállított zárt ajánlataikat az 5%-tól bíratpénznek melléklésével nevezett hivatalhoz az árlejtés megkezdésére kitűzött ideig annyival inkább adják be, mivel a későbbben érkezettek figyelembe nem vétetnek.

Nagy-Enyed, 1883. június hó 19-én.

Alsó-fehérmegyei m. kir. építészeti hivatal.

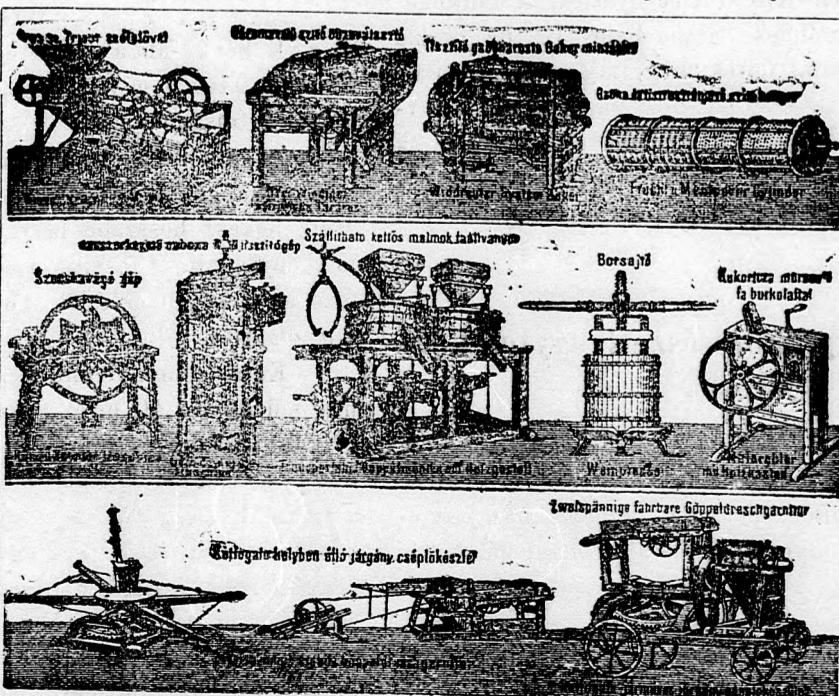
Egy liter hegyaljai bor csak 24 kr. A ki nem hiszi, tessék meggyőződést szerezni BIRTALAN LAJOS-nál.

GUTJAHR és MÜLLER BUDAPESTEN.

Első budapesti Trieur, rostalemez és gazdasági gépgyár

a Margit-híd közelében

ajánlják szolid szerkezetű s javított gyártmányukat, mint:

Trieurök gazdasági számára:
Járgány-csaplógépek.
Szelelő rostak.
Kukoricza morzsolók.
Szeszkavágók.

Különlegességek malmok számára:

Duplamalmok.
Malom trieurhenger.
Gabona osztályozó-henger.
Koptató gépek.
Dara választó gépek.
Tararok.
Detacherok.

Malom alkatrészek
Transmissiók.
Szikkerkek.

Rostalemezek:
Csaplógéprosták.
Liszthenger-szíták.
Koptató lemezek.
Ráspoly-lemezek stb.

Arjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

Raktár és eladási hely Nagy-Enyeden: BISZTRICSÁNY LAJOS úr vaskereskedésében.